

A LEGELTETÉSES ÁLLATTARTÁS FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIÁJA

STEFER JÓZSEF

SUMMARY: STRATEGY OF IMPROVEMENT OF PASTURING

One of the most important parts of the agricultural strategy is to improve pasturing. This intent is also supported by ecological, economical and rural development aspects. It is deeply analysed which species could be involved, in what size and termination. It is concluded that sheepbreeding has to be in focus, followed by beef cattle production, but the role of other (so-called alternative) species is also remarkable. The utilization of grasslands can grow from the present 55% to 80%, as the result of improvement.

Agrárstratégiánk számos fontos eleme között megkülönböztetett hangsúllyal fogalmazódott meg a kérődző ill. gyephasznosító állatfajok létszámnövelésének igénye.

E törekvés háttérében számos, a gazdaságot és a társadalmat egyaránt szolgáló igények kielégítésének szándéka húzódik meg (ökológiai adottságok jobb kihasználása, exportképes árualap bővítése, táj- és környezetvédelem, vidékfejlesztés stb.).

A stratégia meghatározása érdekében szükséges áttekinteni a legeltetési állattartás különböző alternatíváit abból a szempontból is, hogy a fejlesztést mely területeken, milyen ütemben célszerű megvalósítani. A lehetséges fejlesztés ütemét és irányait az az alábbi táblázatban foglaltuk össze.

A legeltetési állattartás fejlesztésének lehetséges iránya, illetve mértéke

Állattartás		1998	2005	2010	Változás	
Anyajuh:	létszám,	ezer	630	1500	2000	+1400
	gyepszükséglet,	ezer ha	250	600	800	+550
Húsmarha:	létszám,	ezer	25	100	150	+125
	gyepszükséglet,	ezer ha	35	140	210	+180
Növendékmарha:	létszám,	ezer	180	200	230	
	gyepszükséglet,	ezer ha	120	140	160	+40
Kettőshasznosítású (magyar tarka) tehének	létszám,	ezer	70	50	50	-20
	gyepszükséglet,	ezer ha	50	50	50	±0
Alternatív legelő állatfajok (húsló, szarvas, kecske stb.)	létszám (szánosállatban)	ezer	10	20	30	+20
	gyepszükséglet	ezer ha	15	30	50	+30
Legelő állatok gyepszükséglete összesen	ezer ha	470	960	1270	+800	
Nem legelő állatok (tejelőreán, sportló) szénaiénye	ezer ha	200	200	200	±0	
Összes gyepterület	ezer ha	1200	1500	1700	+500	
Gyepterületek kihasználtsága	%	55	70	80	+30	

Az állattartók egy része várhatóan megszünteti a fejést és húsmarhatartásra áll át.

A gyephasznosító állatfajok közül vitathatatlanul a juhágazat fejlesztése mellett szólnak a legerőteljesebb érvek, így ennek kell prioritást adni. A juh faji sajátosságainál fogva a hazai gyepterületek döntő többségén megél, még abban az esetben is, ha a gyepgazdálkodás színvonalában érdemi előrelépés nem történik. Jól beilleszthető abba a tulajdonosi struktúrába, amelyben az egyéni és családi gazdaságok részaránya növekvő, az állattenyésztésen belül relatíve kisebb a beruházási igény és elfogadható a jövedelem-

termelő-képesség is. Piaci oldalról a juhtermékek fogadtatása kedvező, szinte kizárólag export árualapot képez.

Az EU tagországaiba kedvezményes vámmal exportálható pecsenyebárány kvótánkat évek óta nem tudjuk kihasználni, ehhez a jelenlegi juhlétszám megduplázása sem volna elegendő. A juhtej-, ill. tejtermékek exportját gyakorlatilag semmi sem korlátozza.

Mindezek alapján az anyajuh-létszám mennyiségi fejlesztése sürgős és halaszthatatlan feladat. A fejlesztést ökológiai tényezők nem korlátozzák, csupán a biológiai korlátok és a tökcéllátottság mértéke szabhat ennek határt. Mindezeket mérlegelve, 2005-ig, az anyajuhlétszám 1,5 millióra, 2010-ig 2 millióra történő növelése látszik indokoltnak. Ez a dinamikus létszámfejlesztés látványos javulást eredményezne a gyepterületek hasznosításában, mintegy fél millió hektár — jelenleg hasznosítatlan — gyepterület bevonását jelentené az állattermék-előállításba. Az ehhez szükséges gyepterület már ma is rendelkezésre áll, de az időközben a szántóföldi művelésből kivont és gyepesített területek egy része is bevonható ebbe a programba.

A *húsmarha* az extenzív gyepterületek hasznosításának egyik ígéretes alternatívája, ekképpen a gyepterületek jobb kihasználását célzó fejlesztési stratégia fontos eleme. A fejlesztés indokaként piaci és globál-ökológiai szempontok egyaránt megemlíthetők.

A vágómarha tradicionális exportcikkünk, az export volumene, az utóbbi évtizedekben, rendkívüli mértékben visszaesett. Az 1986–1990-es évek átlagához viszonyítva a létszámcsökkenés 59%, a tejelő fajták térhódítása következtében az export értéke évi 100 millió USD alá csökkent, és az összes vágómarha-termelés az egyébként igen szerény (6–7 kg/fő) belső fogyasztás szintjére zsugorodott.

Tudomásul kell venni azt is, hogy a nyugat-európai BSE járvány az exportpiacon keresletcsökkenést okozott és ez kedvezőtlenül hatott az árpozícióra is. Mindazonáltal a jó minőségű, higiéniailag kifogástalan, kontrollált környezetből, netán ökológikus gazdálkodás eredményeként előállított vágómarha biztonsággal értékesíthető, és jó alapot nyújt az ilyen terméket szállító húsmarha állományok fejlesztéséhez.

A tagolt gyepterületek hasznosítását szolgáló húsmarhatartás jól beilleszthető a családi kisgazdaságokba, bár szerény jövedelemtermelő-képessége folytán elsősorban kiegészítő jövedelemforrásként szolgál. Mindazonáltal a hátrányos helyzetű régiókban a foglalkoztatás- és szociálpolitika fontos eleme lehet. Globál-ökológiai szempontból a húsmarhatartás fejlesztésének indokaként megemlíthető az is, hogy az 1 millió hektár kukoricaterületen, a betakarítás után, a tarlón maradó szár és levélmaradványok egy része a húsmarha révén jól hasznosulhatna (tarlók legeltetése).

Összességében tehát megalapozott az a kormányzati törekvés, amely a húsmarhatartás fejlesztését célozza, és e szándék mellé állami szubvenciót is rendel. A fejlesztés ütemét a faji sajátosságok erősen korlátozzák. Jelentős számú tenyészállat importjára forrásszűke miatt nem számíthatunk. A húsmarha létszám növelését, a természetes szaporulaton túl, a magyar tarka állomány egy részének a húsmarha állományba történő „átvezetésével” lehet gyorsítani. A nagyszámú, mintegy 50 ezer egyéni tehéntartó, aki 1–3 tehénnel gazdálkodik, választút előtt áll. Kisebbségük — megfelelő tökeellátottság és kedvező ökológiai adottságok esetén — családi tehenészet (20–50 tehén) fejlesztésébe fog, többségük azonban a fejés megszüntetésére kényszerül. A tulajdonukban lévő, zömében magyar tarka jellegű állomány, megfelelő tenyésztési program alkalmazásával, alkalmassá tehető gazdaságos húsmarhatartásra. Az eredményes gazdálkodás előfeltétele, ez esetben is, bizonyos állománykoncentráció (min. 20–30 anyatehén) és a megfelelő gyepterület.

A húsmarhatartás fejlesztését célzó nőivarú populáció előállításához, az előzőekben említett lehetőségeken túl, modern tenyésztéstechnikai módszerek alkalmazására is gondolni lehet (vágóüszök előhasznosítása, baby-tehén eljárás).

Összességében a húsmarhatartás fejlesztésére rövid-középtávon, a biológiai korlátok folytán csak mérsékelt ütemben kerülhet sor, de ehhez is összehangolt cselekvésre, az érdekek hosszú távú biztosítására és jelentős szubvencióra lesz szükség.

2005-re mintegy 100 ezer, 2010-re 150 ezer húsmarhát tartunk elképzelhetőnek, melyhez mintegy 150 ezer ha extenzív gyepterület bevonása szükséges. Ez a terület rendelkezésre áll, és húsmarhával történő hasznosítása az egyéb gyephasznosító állatfajok fejlesztését (pl.: juh) nem korlátozza.

A hagyományos gyephasznosító állatfajok mellett az utóbbi évtizedekben számos új, korábban a gazdasági állatok között nem szereplő állatfaj ill. fajta kipróbálására is sor került abból a szempontból, hogy miképpen alkalmasak a gyepterületek hasznosítására és piacképes termékek előállítására.

Ezek közül különösen sikeresnek bizonyult a *gímszarvas* („farmszarvas”), *húsló*, *kecske*, stb. A jövőben az ilyen irányú kezdeményezések bővülésére és a meglévők terjedésére lehet számítani attól függően, hogy az előállított új típusú, különleges termékek piaci pozíciója miként alakul.

A gyephasznosítás szempontjából ezek a törekvések mennyiségi és minőségi szempontból is értékesek. Növelik a legelőterületek kihasználtságát, bár ez egyelőre szerény mértékű, rövid-középtávon csak néhány ezer ha gyepterület bevonását jelenthetik. Kedvező a folyamat abból a szempontból is, hogy az ökológikusabb gazdálkodást szolgálják, mivel rendszerint környezetkímélő, kemikáliáktól mentes, esetenként biogazdálkodás keretében valósulnak meg.

Összefoglalóan a legeltetéses állattartás fejlesztését a közeljövőben differenciáltan, az ökológiai adottságok figyelembevételével és a piaci viszonyok tükrében kell megvalósítani.

A fejlesztés súlypontját elsődlegesen a juhágazat, ezt követően a húsmarhaágazat képezi. A két kiemelt terület párhuzamos fejlesztését gyepadottságaink nem korlátozzák, különösképpen azért, mert a földhasználatban végbemenő változások folytán a gyepterületek nagysága növekedni fog. A fejlesztések eredményeképpen a gyepterület kihasználtsága javulhat a jelenlegi 55%-ról akár 80%-ra is. Mindez a termésfejlesztésen túl kedvező hatást gyakorol a táj- és környezetgazdálkodásra, az elmaradott régiók humán erőforrásainak ésszerű hasznosítására is.

Szerző címe:

Stefler J.: PANNON Agrártudományi Egyetem, Állattenyésztési Kar
H-7400 Kaposvár, Guba Sándor u. 40.